

FSS yttrande över välfärdsutredningens slutbetänkande Kvalitet i välfärden (Fi2017/02150/K)

I mars 2015 tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att föreslå ett nytt regelverk för offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster. Syftet med utredningen var att säkerställa att offentliga medel används till just den verksamhet som de är avsedda för och därmed komma brukarna tillgodo, samt att eventuella överskott ska återföras till den verksamhet där de uppstått. Vidare hade utredningen uppdraget att analysera regler kring upphandling och valfrihetssystem, med syfte att lämna förslag till förenkling och ökad flexibilitet av dessa. Utredningen resulterade i delbetänkandet "Ordning och reda i välfärden" (SOU 2016:78). I maj överlämnade utredningen det avslutande betänkandet "Kvalitet i välfärden" - bättre upphandling och uppföljning (SOU 2017:38) till regeringen.

I utredningens slutbetänkande "Kvalitet i välfärden" redogörs för begreppet kvalitet, olika sätt att mäta detta och vilka förutsättningar och utmaningar det finns på området. Utredningen presenterar vidare ett antal utgångspunkter som vägledning i utvecklingen av kvaliteten i välfärden:

- Välfärden behöver bli mer personcentrerad med en utvecklad samverkan runt individen mellan inblandande aktörer.
- Jämlikhet bör ses som ett centralt värde i välfärden och som en viktig aspekt av kvalitet.
- Medarbetare med en god kompetens är avgörande för en god kvalitet i verksamheten.
- Det är centralt för huvudmännen (kommun och landsting) att utforma bra och tydliga krav på privata utförare, samt att ha en fungerande uppföljning, där insyn måste säkerställas även hos privata utförare.
- De statliga tillsynsmyndigheterna har en viktig roll i att kontrollera att kvalitetskraven uppnås.

De föreslagna lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

FSS synpunkter och förslag

Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS) ställer sig i huvudsak positiv till utredningens inriktning då den lyfter ett flertal viktiga aspekter och förslag som kan bidra till en ökad kvalitet i välfärden. Det är eftersträvansvärt att skapa ett regelverk som ger ökade möjligheter till uppföljning och utvärdering av verksamheten, vilket förbättrar förutsättningarna för ansvariga att ta ansvar för verksamheten gentemot medborgarna oavsett i vilken form den bedrivs.

Gällande utredningens beskrivning av svårigheter att följa upp kvalitet inom välfärdssektorn är FSS erfarenhet att svårigheterna inte är så stora som ibland görs gällande. FSS erfarenhet är att det går att kravställa kvalitet inom välfärdssektorn

och att det även går, att med hjälp av kvalitativa och kvantitativa mått följa upp sådana krav. För detta krävs emellertid ett utpräglat verksamhetsnära perspektiv.

Väl genomförda upphandlingar och aktiv avtalsuppföljning –en förutsättning

Aktiv avtalsuppföljning av ingångna avtal är centralt för att uppnå en god kvalitet. Utgångspunkten för avtalsförvaltning ska alltid vara att avtal ska hållas och att de sanktioner som finns i avtalet ska tillämpas. Den aktör som ansvarar för ett avtal ska säkerställa att aktiv avtalsförvaltning planeras och genomförs. I aktiv avtalsförvaltning ingår att följa upp att leverantören fullgör avtal samt hur samverkan med leverantören utvecklas. I avtalsförvaltning ingår också att följa upp och vidta åtgärder för att upprätthålla avtalstrohet. En aktiv förvaltning och uppföljning av ingångna avtal är grunden för att säkerställa god kvalitet. Det är eftersträvansvärt att koppla samman individuppföljning och verksamhetsuppföljningen.

FSS förespråkar ett aktivt kravställande i upphandlingsförfarandet, samt progressiv avtalsuppföljning, men vill understryka att det inte ska ske genom en överdriven detaljstyrning av verksamheten samt att många kommuner behöver stöd i arbetet. Det behöver finnas en ändamålsenlig balans och i detta sammanhang lyfts värdet fram av ett större inslag av tillitbaserad styrning, vilken syftar till att utveckla formerna för den offentliga styrningen genom att balansera behovet av kontroll med förtroende för medarbetarnas verksamhetsnära kunskap och erfarenhet.

Vidare beskriver utredningen att det genom ett införande av vinstbegränsning skapas förutsättningar för en mer tillitbaserad styrning eftersom det då säkerställs att pengarna används i verksamheten. FSS anser att medel som allokteras till välfärden ska i huvudsak stanna i välfärden.

För att säkerställa tillgång till välfärdstjänster, nu och över tiden, för våra invånare behövs en rad olika aktörer, offentliga, privata samt idéburna som är verksamma inom socialtjänsten. Kommunernas socialtjänster har i många decennier varit beroende av privata aktörer och den idéburna sektorn för att klara av välfärdsuppdraget för våra invånare. Vi kommer även fortsättningsvis att vara i stort behov av dessa eftersom det knappast är troligt att alla kommuner kan bedriva en så differentierad och mångfacetterad verksamhet i egen regi. Det stora flertalet av dessa utförare är lokala småföretagare. Med föreliggande förslag om vinstbegränsning måste man se till att detta inte riskerar att missgynna små lokala företag medan stora företag klarar sig bättre.

Sammanhållna insatser för individen

FSS ställer sig bakom förslaget om resurstillskott till *Upphandlingsmyndigheten* för stöd avseende kvalitetskrav. Metoder och vägledning för att stärka arbetet är nödvändigt. Förmågan att ställa tydliga krav är avgörande för att få en god kvalitet och för att skapa förutsättning för kvalitetsutveckling. Samtliga förbättringar och vägledning inom detta område är därför angeläget.

FSS delar utredningens syn på vikten av samverkan och sammanhållna insatser för den enskilde, och anser att det är något som kan, och bör, utvecklas. Att i kvalitetsmätningar och uppföljningar följa upp samverkan och hur väl insatserna hållits ihop runt de enskilda personerna är ett sätt att främja detta. FSS anser vidare att det är positivt att utredningen framhåller vikten av att i större utsträckning också följa upp jämlikhet och fördelning av resurser.

Utveckling med bibehållet skydd för den enskilde

FSS instämmer även i utredningens bedömning att gällande lagstiftning innebär hinder för utlämnande av personuppgifter från privat vårdgivare till kommun, utan den enskildes medgivande. Utredningen föreslår bestämmelser om undantag från tystnadsplikten för att personuppgifter ska kunna lämnas till den offentliga huvudmannen för bland annat uppföljning och utvärdering. Bestämmelser om tystnadsplikt hos privata vårdgivare och enskilda verksamheter inom socialtjänsten begränsar i dagsläget landstings- och kommuners möjlighet att följa upp privata utförare verksamhet och det är bland annat mot denna bakgrund som de föreslagna lagändringarna välkomnas. Skyddet för den enskildes integritet bedöms även fortsättningsvis att kunna upprätthållas. Detta då uppgifterna som privata utförare, enligt utredningens förslag, ska lämnas till kommuner och landsting kommer att omfattas av bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen.

Övriga synpunkter att beakta

Utredningen föreslår att ett arbete med att ta fram progressionsmått inom socialtjänsten bör övervägas. FSS anser att det är intressant men att det är viktigt att förslaget utreds vidare, för att ta reda på om, och hur, det skulle kunna appliceras inom socialtjänsten. I sammanhanget är det viktigt att vara vaksam på hur stor administrativ börda det skulle innebära för professionen.

Vidare bedöms tidshorisonten för i kraftträdande som för snäv. Om det skulle visa sig att förändringarna leder till ett minskat utbud inom sektorn behöver verksamheten en något längre tidshorisont för att anpassa sig till de nya förutsättningarna. Detta för att kunna säkerställa utbildningsplatser och bibehållen kvalitet.

För Föreningen Sveriges socialchefer

Karl Gudmundsson, Ordförande

Föreningen Sveriges socialchefer är en partipolitiskt obunden förening som verkar för utveckling av den svenska välfärdsmodellen. Vi arrangerar årligen den socialpolitiska konferensen Socialchefsdagarna.

Läs mer på socialchefer.se och socialchefsdagarna.se